

LES CARTES DE JOSEP PLA A CARLES RIBA

Publiquem aquí per primera vegada les cartes que es conserven de Josep Pla dirigides a Carles Riba. Algunes tenen, com el lector podrà comprovar, un interès extraordinari i ajuden a perfilar el concepte i la consideració que l'autor de *El quadern gris* tenia del traductor de l'*Odissea*. Són divuit cartes, totes manuscrites, que hem transcrit amb una fidelitat total, sense fer-hi cap tipus d'esmena. Foren escrites abans de la guerra, a excepció de la darrera, datada a Palafrugell el dia 3 de gener de 1949. Les quatre primeres ho foren des de Berlín l'any 1924, de les quals una és sense datar, però pel tipus de lletra i pel contingut es pot situar cronològicament entre la primera i la quarta. Les cinc següents estan escrites des de París entre el març i el juny del mateix any. A continuació trobem una postal de Praga, enviada pel setembre a l'hotel parisenc on Riba s'allotja. Les dues següents, de l'any 1925, tornen a ser de París. Les cartes 13, 14 i 15 foren escrites des de Leeds, Anglaterra, el 1926 les dues primeres i el 1927 la tercera. L'any següent Pla n'escriu una de Barcelona estant. A més de la de Praga, hi ha set postals més.

La publicació d'uns contes que Riba, director de la secció, li treu a «La Publicitat», i els problemes que té el contista per a cobrar-los al marge de la quantitat que li enviava com a corresponsal a l'estranger, són el motiu de moltes de les primeres cartes.

A la primera, Pla parla de la qüestió política i fa uns comentaris on queda implícita la situació de Catalunya arran de la implantació de la Dictadura de Primo de Rivera. Aquell mateix mes de gener de 1924, els diputats de la Mancomunitat, que havien estat lliurament elegits per votació popular, serien destituïts pel nou govern militar; Pla n'era un.

A la carta del 8 de juny del 1924 li diu: «Vaig veure el fascicle de contes. És una cosa horrible de faltes, d'il·lustracions i de tot plegat. Quin desastre!». Pla es refereix al fascicle de la sèrie «Els contistes catalans» on surten tres contes seus, *Negre i taronja*, *Herman i Dorotea* i *Nosaltres, els àngels...* El segon conte està datat a Berlín el gener del 1924 i el fascicle, número 7 de l'any I, a Barcelona el 21 de març de 1924. L'horrible il·lustrador es deia Robert.

Pla diu a Riba el 16 de març del 1924 «que ens agradaria que parlessiu públicament de les nostres cartes» perquè «la gent no les ha compreses». Es refereix a les «cartes al director» que Pla va signar conjuntament amb Eugeni Xammar des de Berlín i que foren publicades, molt censurades pels militars, a «La Veu de Catalunya» en forma d'articles periodístics, és a dir, destacades. La primera va sortir el 2 de febrer de 1924 amb el títol «Periodisme? ... permetin». N'era el motiu les biografies de periodistes il·lustres que va publicar l'«Asociación de la Prensa Diaria» de Barcelona. Pla i Xammar diuen que aquests periodistes biografiats, Pi, Mañé, Feliu, Ixart i Oliver són «encarnacions» del «provincialisme català» i passen després a carregar-se'ls un per un. A la carta al director que surt l'endemà, els que reben són, a més, Ors i Pijoan: «El senyor d'Ors no podia fer altra cosa que acabar de redactor a l'ABC. Era un fet cantat». I «El senyor Pijoan era espanyolista, unitari». En contrapartida, els homes elogiats pels dos periodistes són Prat, Cambó, Duran i Ventosa i Verdager i Callís. La tercera va publicar-se el dia 5 i la quarta, anunciada per al dia 7, fou censurada del tot. Les cartes van provocar una polèmica molt intensa i dura, tant a la pròpia «Veu» com en altres periòdics. Pla i Xammar van tornar a carregar les seva ploma compartida i fent prova d'un sentit de l'humor molt agosarat, es demanen el 28 de febrer si la censura «ha estat rigorosa» perquè va creure «que nosaltres compartim les reserves de molts catalans sobre el Directori Militar.» «Si és així —afegeixen— volem dir tot seguit que no és cert» i passen a fer el més encès elogi de la dictadura.

El 17 de març, Pla i Xammar repliquen a Manuel de Montoliu, que havia elogiat al seu dia els periodistes biografiats. Després d'acusar-lo de superficial, escriuen: «Una darrera observació: donem la polèmica amb el senyor de Montoliu per acabada. Quan es té massa raó, les polèmiques són més aviat enutjoses». Pla li demana finalment a Riba consell sobre la seva actitud, compartida, com hem vist, amb Xammar.

Un altre grup de cartes el motiva l'extensa crítica que Riba va dedicar als primers llibres de Pla, *Coses Vistes* i *Llanterna màgica*, crítica apareguda en quatre parts a «La Publicitat» els dies 8 de setembre, 13 d'octubre i 17 de novembre de 1926 i el 26 de

gener de 1927, segons ens informa el professor Enric Sullà. Foren signades amb el pseudònim Jordi March, i Riba les va aplegar al llibre *Els marges* el 1927.

La crítica de Riba va tenir una importància decisiva en la consideració literària del primer Pla. I ha influït, a més, en tota la crítica posterior que s'ha fet sobre ell. L'autor en reconeix la importància quan li dóna les gràcies «per haver-me donat l'alternativa d'escriptor». Pla ho aprofita per a exposar el seu concepte del que ha de ser la literatura i, en concret, de l'ús que l'escriptor ha de fer de la llengua. L'autor de *Coses vistes* obre un diàleg cordial entre dues persones que s'admiren mútuament tot i que no comparteixen la mateixa teoria sobre el tractament de la llengua per part de l'escriptor i en concret d'una llengua amb poca tradició literària. No oblidem que si Riba escriu l'any 1925 a «Una generació sense novel·la» que «únicament els poetes haurien pogut crear el català literari» perquè «en la poesia, la llengua, plasmada per a ésser el vehicle d'allò més bell i més bo de l'home, s'ha revestit de dignitat, ha adquirit matisos delicats no solament de significació, sinó també de so...», Pla escriu dos anys després a l'autoentrevista «Mitja hora amb Josep Pla» de la «Revista de Catalunya» que «aquests últims anys s'ha fet un gran pas, pel fet que s'ha portat la literatura en el camp de la prosa, que és el que ha de donar una fixació definitiva al català» i «s'ha evitat, en un mot, que la nostra literatura sofrís una segona derrota de resultats iguals a la que sofrí a l'època dels trobadors». A continuació cita en l'autoentrevista els grans prosistes que tenim i un d'ells és Carles Riba. «La prosa –remata Pla– significa la humanització d'una llengua, això és, la seva eternitat». Aquí Pla seguia, com en tantes altres coses, l'exemple de Stendhal; prosador que va ensenyar-li que –expressió stendhaliana– l'aspecte físic de la llengua no té cap valor literari. Però Pla no va voler, que jo sàpiga, polemitzar mai amb Riba sobre aquesta qüestió i sempre va mantenir, segons es dedueix de tot el que Pla ha escrit sobre Riba, i ara, d'aquestes cartes, un respecte i una admiració absolutes. Potser qui ha plantejat millor aquest debat, si bé ho fa des del punt de vista de la teoria literària de Pla, ha estat Maurici Serrahima amb el llibre, tan recomanable, *Dotze*

mestres. L'admiració de Pla per la figura de Riba, i en concret pel traductor de l'*Odissea*, es va fer pública molt aviat. El 5 de febrer de 1921, –Pla tenia aleshores vint-i-tres anys– demanava des de «La Publicidad» que calia acabar l'espectacle esborronador de veure com aquest líric profund i crític de debò treballava a preu fet i a tant el metre i que calia mobilitzar la seva activitat amb fins específicament nacionals. L'escrit, traduït al català, figura al volum 43 de l'Obra Completa de Pla titulat *Caps-i-puntes*.

La carta del 1949 torna a tractar el tema de l'ús que de la llengua feia Carles Riba. I té el valor de veure com Pla l'elogia, potser arran d'alguna crítica oral o escrita que desconeixem, tot i que li demana que practiqui el gènere epistolar, perquè s'expressi així, diu de fet, amb claredat.

Caldria finalment indicar que Pla va canviar amb els anys l'actitud despectiva amb alguna de les persones esmentades, com és el cas de Calvet (Gaziel) i de Pijoan, als quals va dedicar moltes pàgines elogioses, i amb Montoliu d'ençà que va incorporar-se a «La Veu». I pel que fa a les seves consideracions literàries, el lector de Pla ja sap que una afirmació tan categòrica com que Heine «és l'autor que m'agrada més de tota la història» es va relativitzar amb altres afirmacions categòriques sobre autors diferents fetes en altres moments de la seva vida, tot i que, com farà al pròleg del *Viatge a Catalunya* el 1934, serà un dels autors que recordarà amb més interès. També caldria indicar que quan Pla fa comentaris, arran de la crítica elogiosa de Riba, sobre la seva vocació literària, volia ser, en aquells moments, narrador, és a dir, contista i novel·lista, com es veu en les altres cartes i els seus primers llibres, però quan pocs anys després, el 1928, torna a Barcelona i publica la *Vida de Manolo*, declara que només es dedicarà a fer de memorialista i que tot el que havia escrit fins aleshores ho inclouria dins d'unes memòries, com així va ser, en gran part.

LLUÍS BONADA

Berlín, 16 gener [1924]*

Estimat Riba: M'heu de fer un favor. Si es possible publiqueu-me aquest conte desseguida i envieu-me el preu dels quatre que heu publicat. Estic arruïnat, no se com fer-ho, tinc totes les fons exhaurides però no puc deixar de menjar un xic ni de dormir. Necessito aquets diners de bo de bò. Si podeu enviar-me'ls em fareu un gros favor. No se si sabeu el que es trobar-se aquí sense res i sense ningú.

No se el preu. Cobreu-los vos mateix i envieu-me els diners amb bitllets (pessetes o dolars, com us vingui millor) per valors declarats i carta certificada. Està entès? Això hauria –dispenseu– d'esser aquí a primers de febrer. Hi conto per marxar i penso fer-ho abans del 10. Estem entesos i si no es possible envieu-me desseguida un mot. Però us prego de fer un esforç. No em queixo mai però ara estic penjat.

¿Que es això dels contistes que surt pels diaris? Si no es una cosa massa oficial i important –i si al mateix temps dona alguna cosa– mireu de fer-me donar, si podeu, un encarreg d'aquests. No us ho demanaria pas perque no demano mai res a ningú però ho faig obligat per la necessitat.

Escribiu-me parlant-me de tot, sobretot de la situació política, que es en el fons, avui com avui, l'únic problema de Catalunya. Recordeu la nostra darrera conversa. Ens ho han reventat tot amb un cop de pluma i ho han fet els mes poc intel·ligents. Ja han pres la cultura oficial i demà si es lleven de mal humor, ens poden pendre l'altre. No podem tenir mai res si no tenim abans una política. Ja sabeu el que vol dir tenir una política. Si avui a Catalunya hi hagués un polític no faria res mes que organitzar l'atentat contra el R... i un declenxament [?] de l'ofensiva al Marroc. Ens ho pendran sempre tot si no ens posem en el seu terreny i no lluitem amb les seves armes.

En fi. Escribiu-me! Tinc moltes ganes de parlar amb vos i tindrem una conversa quan vingui a Barcelona –si l'economia ho permet– pel febrer.

Adeusiau. Records a Mad. Riba i als amics. El vostre aff
servidor.

Josep Pla

Berlín.

*En llapis, de mà de Riba.

2

Berlin [sense datar]

Amic Riba: Us he enviat, amb aquest, tres contes que no se pas
si us han agradat. Els heu publicat? Jo no els he pas vist, però no
en feu cas perque veig el diari de cent en quaranta. No crec que
valgui res.

Escribiu-me. Dieu-me el que feu i el resultat que ha donat la
secció. ¿Marxa, tot això? Es pot ésser mes optimista?

Visc a

Pension Iderna

21 Geisbergstrasse.

Saludeu a Mad. Riba i als amics. El vostre aff. servidor i amic

Josep Pla

3

Berlin 31 gener 1924

Amic Riba: Tinc la vostra carta. Us envio aquestes dues
ximpleries que he fet aquesta nit. No tinc pas forsa ni per tornar-ho
a llegir. Vos mateix. Em convidria cas que donessiu el placet per
publicar-ho que aquests minyons dels quaderns ho engegessin com
mes aviat millor. En el cas que l'empresa perilli mireu de cobrar el
diner a la bestreta.

Per l'envio del diner penseu que jo seré a Berlin, com a màxim

el 20 o el 23 de febrer. Si creieu que podeu arriba a temps, encara -tingueu en compte que les cartes tarden com a màxim 6 o 7 dies-envieu-m'ho. Cal enviar això en bitllets i per valors declarats.

Estic content que el conte us hagi agradat. Recordeu-vos però avui Riba que el millor que em podeu fer, si m'estimeu un xic es tractar-me amb severitat. Catalunya es un país sense polemica i la crítica esta podrida per tota mena de febleses i de respectes. Es convenient tractar amb amabilitat les coses indiferents però s'ha de tractar amb justícia les coses que tenen quelcom.

No puc pas passar per mussic i creieu que em desplau no fer-vos el favor. Per: 1er no tinc els papers clars i necessito la malla ampla de la frontera ocupada; 2on em convé fer el menor trajecte possible en el tren alemany perque es molt car i 3er vull passar a Paris per veure els exilats i perque tinc el deure de saludar el Sr. Puig.

Adeusiau. Escribiu-me. Records a Mad. Riba. El vostre aff.

Josep Pla

4*

Sr. Carles Riba
Apartat 97 Ateneo Barcelonés / Barcelona
Spanien

Berlin, 16 [febrer, 1924]

Amic Riba: En el cas de que al rebre aquests mots no hagin fet encara res amb aquets grans contistes, no em digueu ni m'envieu res a Berlin, perque marxo la setmana entrant.

En tot cas, guardeu si us plau l'original dels contes.

Us donaré una nova adresa i potser ens veurem a Barcelona, aviat. Aff.

Josep Pla

*Carta postal, segellada el 16 de febrer de 1924; en llaipis, de mà de Riba, 1924.

5*

Sr. Carles Riba
Apartat 97 Ateneo Barcelonés / Barcelona
Espagne

Paris [15 de març, 1924]

Estimat Riba ¿Que s'han fet els contes que vaig enviar?
Parleu-me'n. Si no els voleu gardeu-los.

No se encara fixament si el diari m'ha enviat el preu dels contes
publicats. Han enviat una quantitat pero sense detallar. En sabeu
res?

L'adresa es

Hotel de Recamier / 3 bis Place Saint Sulpice
Paris VI

Espero noves vostres. Aff.

Josep Pla

*Carta postal, data del segellat.

6

[16. 3. 24]*

Estimat Riba: Us agraeixo molt tot el que heu fet per mi. Us
incloc el rebut que arreglareu al vostre gust porque no se si es
correcte. No podem sortir mai de l'època de les vaques magres i ara
el diari rebaixa els sous.

El Director m'ha dit que teniu un altre meu atentat literari, el
començament de la novel.la, per corretgir. Podeu fer-ne el que
voldreu. Jo dubto de publicar-ho o cremar-ho. En tot cas s'ha de
modificar. Que en fariu vos? Si no teniu massa feina parleume'n.

El que ens agradaria es que parlessiu públicament de les nostres
cartes. La gent no les ha compreses. No volen esser altre cosa que un

pamflet polític i un intent de dir el que cal dir en aquesta hora de censura descordada. Nosaltres creiem que tota empresa de catalanització ha de començar per la base i per tant, per l'escola i el periodisme. Sense aquestes dues armes poderoses, no guarem mai terreny. Creieu que estem equivocats?

Per altre part les nostres cartes volen ésser un model de metode de treball per aquest moment i per els successius. No cal atacar les idees dels contraris perquè no en tenen cap i perquè nosaltres ja estem entesos en el camp de les idees. Cal atacar les *persones*, si es pot d'una manera frontal i si no es pot, d'una manera tendencial, com hem fet nosaltres. I no cal ni tan sols atacar els castellans. El que convé es enfonsar els castellans de Catalunya, com l'Oliver, com l'Ors, com el Calvet, com el Pijoan, com En Pi. No s'ha de donar cap esperança a aquests senyors. I us trobeu amb catalanistes oficials com el Montoliu que no han vist encara que el fenomen castellà de Catalunya ha sigut sempre un fet provincià.

El que hi ha, naturalment es que el panflet com a metode de treball es ingenu perquè potser no es pot accelerar artificialment el pas normal de les coses. Però llavors, aquest món es encara mes fat que no sembla.

Si creieu que aquestes coses son fonamentals dieu-ne un mot.

En Bofill marxa avui a Barcelona. Jo tinc por que no fassin una animalada però ell vol marxar passi el que passi. En Bofill es un home ple d'habits i d'ordre i s'anyora.

Recorts a la senyora Riba.

El vostre aff amic i servidor

Josep Pla

c/ Els diners, s'han d'enviar, si no us dona massa feina, per correu, en bitllets i per valors declarats. En Llimona us farà la tramesa, si voleu.

*En llapis, de mà de Riba.

7*

Carles Riba
Apartat 97 Ateneo Barcelonés / Barcelona
Spanien

París, 20 mars [1924]

Estimat Riba: Crec que han dictat disposicions sobre la tramesa de diners a l'estranger. Us prego de mirar que el Banc de Catalunya faci una transferència en *dolars* o *pesetes* a la seva sucursal a París de manera que jo pugui cobrar els diners en aquestes divises. No es poden fer filigranes, sabeu.

Si això pogués enar fet desseguida, seria millor.

¿Que s'ha fet el *roman*? Adeusiau

Josep Pla

Hotel Recamier / 3 bis. P. Saint Sulpice
Paris VI

*Carta postal, any del segellat i, en llapis, de Riba.

8*

Carles Riba
Apartat 97 Ateneo Barcelonés / Barcelona
Espagne

Estimat Riba:

Suposo que hem perdut els bous i les esquelles del follet de contes. Magnífica aquesta renaixensa!

De tota manera espero una carta vostra explicant el que ha passat. Com que deveu estar tip de barallar-vos amb editors insolvents, no us haig pas de dir el que s'ha de fer. Escribiu-me llarg.

També m'agradaria que m'expliquessiu les modificacions que heu fet a la meua novel·la i sobretot si es publicable decentment. Escribiu-me. Envieu-me el follet. El vostre aff.

Josep Pla

*Carta postal, segellada a París el 10 d'abril, 1924.

9*

Carles Riba
Apartado 97 Ateneo Barcelonés / Barcelona
Espagne

Paris, 7, Amic Riba

No us ho preneu pas a la valenta, perquè no val la pena. En Plana em digué que continuava sempre les gestions i que la caça als contistes prossegueix. Us ho agrahieixo molt però us repeteixo que no val la pena que això serveixi de destorb perquè ens hagi de deixar d'escriure i de parlar de tot; compreneu? Res. Tothom està al seu paper fatalment. Suposo que un dia o l'altre ens ho podrem cobrar tot i llavors els hi demanarem els interessos.

Aquí ho sabem tot i fem el que podem. Em fa l'efecte que rira bien qui rira le dernier. Ja sabeu que jo visc a

Hotel de France / 10, rue Vaugirard

Paris 6

Vaig veure el fascicle de contes. Es una cosa horrible de faltes, d'il·lustracions i de tot plegat. Quin desastre!

Adeusiau. Recorts a Madame Riba. Aft. Servidor i amic

Josep Pla

*Carta postal, segellada a París el 8. 6. 24. En llapis, de mà de Riba, 7. 6. 24

10*

Sr Carles Riba
Hotel des Etrangers / Rue Racine Paris
France

Prague—
Forta estreta de ma del vostre aff

Josep Pla

*Carta postal, segellada a Praga el 20 de setembre, 1924

11

PARIS, LE ...27 setembre... 19.25

Amic Riba:

Després de saludar-vos us vull demanar un gran favor.

M'hauria d'enviar els 3 contes que vaig publicar a «La Publicitat» a l'època que vos dirigiu la secció.

Hi puc contar? Em fareu un gran favor. Si es que els heu de fer copiar, us fare arribar els diners que siguin.

La meva adreça es

133 Boulevard S. Michel

Hotel des Americains

Aquest afer, per mi es urgent. Feu els possibles per fer-me aquest favor. Moltes gràcies. Recorts a Mad. Riba i als amics. Aft.

Josep Pla

12

[18 oct. 1925]*

Paris, diumenge-

Amic Riba: He rebut la carta i els contes. Moltes gràcies.

No us aconsello pas el meu hotel. És car i dolent. És ple, a més a més, de persones brillants i indesitjables.

L'home que us pot arreglar això es en Llorens. Si em quedés a París, us ho arreglaria. Marxo a Londres el dimecres. M'agradaria que em fessiu arribar el tercer conte. Us puc donar una adreça.

Cork Products Ltd. / 126 Abbey House
Victoria Street
London S. W. I.

Hi puc contar?

Us desitjo una agradable estada a París. Records a Mad. i als amics.

Josep Pla

*Datada en llapis per Riba.

13*

Sr. Carles Riba Escriptor
Apartat 97 Ateneo Barcelonés / Barcelona
Spain

Leeds, dilluns, octubre. [dia 5, 1926]

Amic Riba: m'han dit que feu un gran escrit sobre les meves pobres coses. Us agraeixo molt -siguin quines siguin les vostres conclusions- el vostre interès amable. Us agrairé molt la severitat.

Si gosés us demanaria que no fessiu cas de cap sirena

empanyadora [?] i que no tinguessiu present la pressió de res ni de ningú.

M'agradarà molt de llegir el vostre escrit. Visc a
C/ O Mr. S. Binns
3 Farm hill Crescens / Meanwood
Leeds (Yorks)
England.

Cordialment vostre

Josep Pla

*Carta postal, segellada el 5 d'octubre, 1926

14*

[Leeds, 23 de novembre, 1926]

Carles Riba Esq.
Apartado 97 Ateneo Barcelonés / Barcelona
Spain

Estimat Riba: No m'hauria pensat mai que les meves pobres coses us poguessin sugestionar les agradables i agudes ratlles que heu escrit. Amb l'idea que teniu de la crítica si el comentarista te talent sempre quedarà millor que els autors. En el meu cas això està perfectament be. Heu endevinat, además, els meus autors: el rev. Sterne m'encanta.

Estic escrivint una novel.la.

El que es estrany es que hagi escamotejat els retrats. Em sembla que es el millor que he escrit i alguns poden passar. No creieu pas que hi hagi cap passió inconfessable. Son un pur exercici literari fet perque em sembla que es mes difícil de parlar de persones existents que de persones inventades. Si no [paraula il.legible] feu un altre fulletó. Adeusiau.

Pla

*Carta postal, data i lloc del segellat.

Leeds, Meanwood. [31 de gener, 1927]

Amic Riba: En primer lloc, amic Riba us haig de donar les gràcies per haver-me donat l'alternativa d'escriptor. Estic genuïnament agrait. Ha sigut una llàstima que no hagi conegut el meu proxím llibre que es ara a les mans dels editors. Em sembla però que «Relacions» –aquest es el títol– no fa mes que confirmar tot el que heu dit. Jo crec que ho heu endevinat tot i que m'heu explicat d'una manera esplèndida.

Darrerament he fet un assaig sobre En Creixells per la Nova R. que per cert no ha arribat a Barcelona el que em fa suposar que s'ha perdut pel camí. Deia en aquest treball que jo envejo dues posicions a casa nostra: la d'En Creixells i la vostra. Heu fet el viatge de l'alta cultura i teniu una posició molt elevada. Jo no se pas parlar d'una manera clara del que vosaltres parleu. Sento que el que dieu es veritat i abans de conèixer els quatre articles vostres intuïa que hi havia tot això però no acabava pas de formular-m'ho.

Però no estic pas d'acord amb els vostres deixebles. Mireu el que acaba d'escriure en Llates sobre Bernard Shaw! Shaw, estimat Riba, es un home molt senzill. La seva Santa Joana –ho ha dit ell mateix mil vegades– es una satira contra la *justícia moderna*. Tots els grans crítics d'Europa que han vist l'obra han dit el mateix. Perque doncs, cercar tres peus al gat? Que te que veure tota aquesta maceració irresponsable, totes aquestes serpentines que En Llates, com els personatges similars del circ es fa treure de la boca, amb l'obra de Shaw? Satira contra la *justícia moderna*. I dic moderna perque una satira contra la justícia mitjieval hauria sigut una cosa sense possibilitats d'emoció. Perque es una satira contra la justícia moderna, Shaw mostra una Santa Joana nacionalista i feminista, això es deformada. Si això es tant clar, em voleu dir perque s'han de complicar tant les coses?

Tenim aquest mal: la genialitat. Si l'obra de Shaw es tal com diu en Llates, es una ximpleria. Si Catalunya es tal com diu que es cada dijous En Santamaria a «La Publi» el nostre país es una mena

de decoració de cartró del Teatre de la Naturalesa, això es la cosa mes poca solta del mon. No trobeu?

Jo vaig veure a 25 anys que escriure d'una manera macerada, era facil. Després he fet un gran esforç per banalitzar-ho tot. Naturalment, al meu pais, no tinc cap pervindre i em ressent d'haver viscut en paisos en els quals la gent procura abans que tot de fer-se entendre. Per'xò m'ha agradat que hagi dit que jo soc un escriptor banal. El que no soc, es irresponsable com en Pujols. I sobretot, el que tinc, em sembla, es un primari sentit comú literari.

M'hauria agradat que haguessiu dit si els problemes que tinc davant, son els veraders. Jo també voldria superar el realisme i ja em direu si «Relacions» marca un avançament en aquest sentit. Ara que em sembla absurde, predicar avui d'una manera sistemàtica la superació del realisme per la sencilla raó que el 80% de les persones que escriuen el català no han arribat encara a la realitat i viuen en el tartamudeig.

Tot el que heu dit sobre la meva ironia o humorisme es exacte. Em sembla que es el primer pas d'aquesta superació de que us parlava suara. Però no crec que això, condueixi a res. Es una solució provisional inevitable quan es pot disposar de la quantitat d'ignorancia i de *gaucherie* de que dispo. Heu encertat el nom d'Sterne. Llastima que no hagi citat a Heine. Es l'autor que m'agrada mes de tota l'història –els grecs exceptuats, quan tinc diners. Amb els rusos, no hi tinc res que veure.

Psicologicament, soc un solitari i un home de vida marginal. La paraula que m'agrada mes de totes es *out*. Aquest mes em sembla que em casaré i això em farà posar una mica d'ordre a la vida sentimental.

Recorts a Mad. Riba i a les amistats. Vostre aff.

Josep Pla

*Datada en lllapis per mà de Riba.

Barcelona, 29 gener. [1928]*

Amic Riba: En Trabal de Sabadell em diu que vos coneixeu un senyor que vol comprar un exemplar de paper Holanda del meu llibre. Em voleu dir de qui es tracta a volta de correu? Li voleu dir que es fassi conèixer? Car si aquest senyor ha sigut el primer de demanar-lo es just que ell el tingui i no un client posterior.

Escribiu-me si us plau desseguida.

Moltes gracies. El vostre aff.

Josep Pla

*En llapis, de mà de Riba.

[I. III. 29]*

Amic Riba:

Feu el proleg si us plau –i aixis tots– vos, el Chabás i jo –anirem be.

Recorts a la Sra Riba; el vostre aft

Josep Pla

La qüestió es realment urgent i ja us en feu carreg.

*En llapis, de mà de Riba.

Palafrugell 3 de gener 1949

I. D. C. Riba
Barcelona

Amic Riba: Si us plau, no us preocupeu!

Jo, que em barallo cada dia amb aquesta llengua se, exactament, l'enorme esforç que heu fet i esteu fent. Si parlo aixís es perquè conec la vostra obra i no em canso de llegir-la. Aquesta obra es la clau de volta del català d'avui o sigui del català de demà.

Si el vostre esforç es reduís a la cosa formal i retòrica no us en parlaria pas així. Tant com aquesta part de la qüestió m'interessa el que veig darrera les paraules —es dir el vostre dilatadíssim univers mental que per intuïció judico apassionant. Heu estat una mica escàs en aquest aspecte, massa escàs. Seria de gran interès que establissiu una correspondència amb algú que us servís de pretext per dir coses —una correspondència per publicar després deliberadament com la de Goethe-Schiller.

Jo parlaria constantment de vos i de la vostra obra però el meu *destí* es escriure ximpleries.

Abans de morir, hauriem de fer una revista. Potser algun dia a Cruzet li convindrà que li fem una revista.

M'haurieu de donar, en dos mots, la vostra opinió sobre la traducció de l'Odisea de Victor Berard.

Abans de morir penso deixar 10 volums de 1.000 planes de prosa catalana. Cadascú per lla on l'enfila.

Que l'any 49 no us faci tant de fastic com els seus antecessors. L'astronomia no hi te pas cap culpa, sembla.

Com sempre vostre aff

Josep Pla